

Seminari
sobre
cooperació
internacional
de l'aigua

Gestió integrada de recursos i dret internacional de l'aigua

Pol Pallàs Secall
polpallas@ub.edu

Esquema

1. Introducció conceptual a la gestió integrada
2. Plantejaments de gestió integrada de recursos
3. Gestió integrada de recursos i dret internacional de l'aigua
 - Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals (Nova York 1997)
 - Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers (Helsinki 1992)
4. Reflexions finals

Per què “integrada”?

Problema: Increment de la pressió sobre els recursos naturals

- Sostenibilitat ambiental
- Abastiment de recursos per a la vida humana



Desenvolupament sostenible

Consens en la necessitat d'una gestió més holística

- Evitar el *silos thinking*
- Disfuncions entre organitzacions, instruments jurídics, institucions, sectors, polítiques

Exemples

Integrated Natural Resources Management

- Aproximació sistèmica a l'agricultura (anys 90)
- Reconeixement del rol dels ecosistemes
- Objectiu doble:

Increment de la quantitat i la qualitat dels recursos implicats en la producció agrícola

Agricultura sostenible respecte el medi ambient i la resta de necessitats humanes

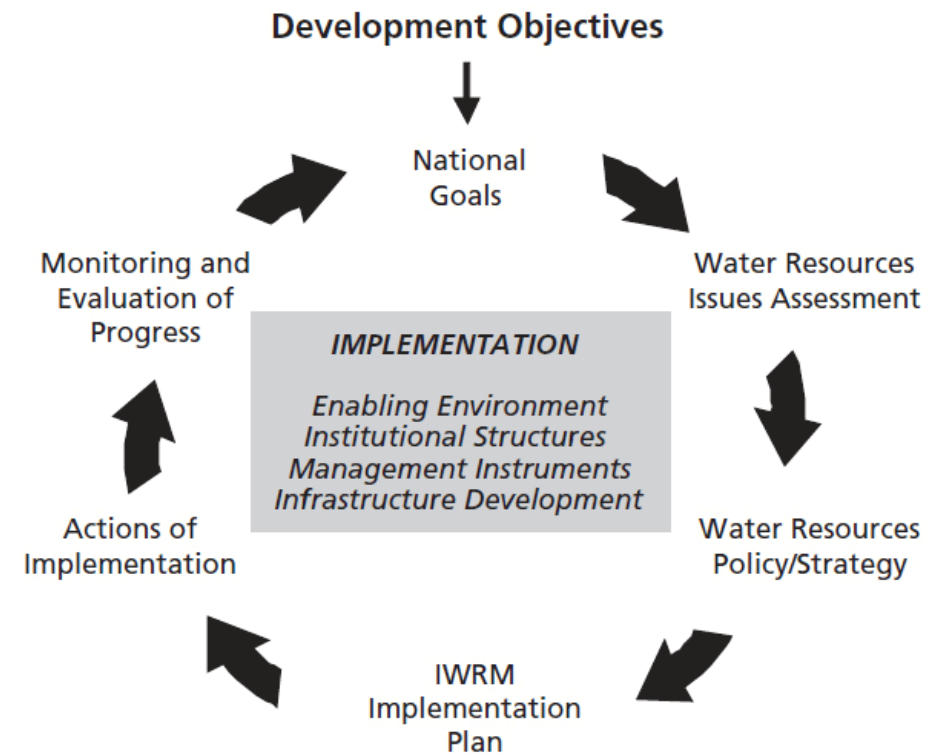
* Consortium of International Agriculture research centers

Landscape governance

- Es centra en els usos del sòl
- Objectiu: el benestar humà en sentit ampli i la sostenibilitat ambiental
- Inclusió de la vida humana en un sistema ecològic
- Èmfasi en la participació de tots els actors en el procés decisor, en els drets humans i en els drets dels pobles indígenes a l'ús de la terra

Integrated Water Resources Management

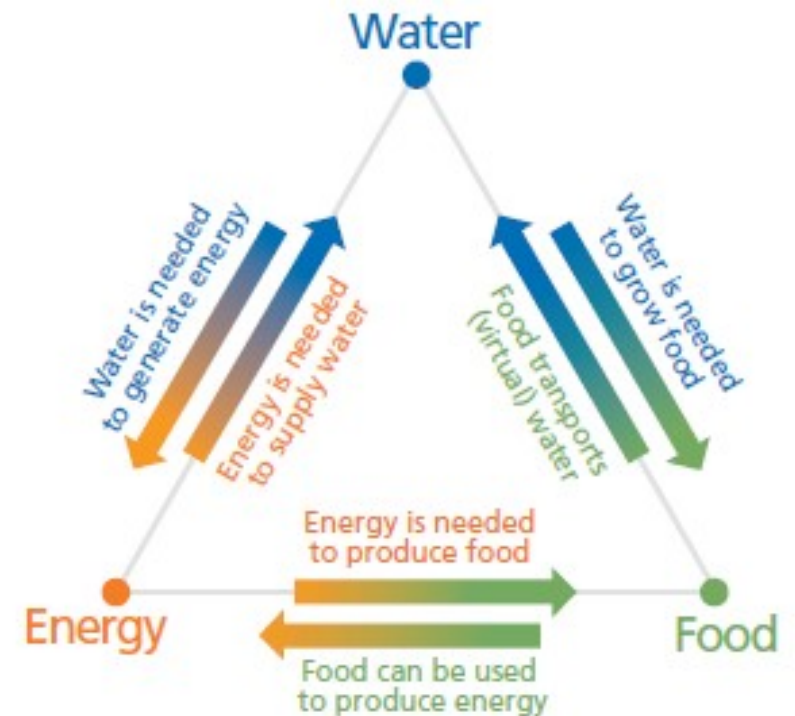
- Model centrat en l'aigua creat pel sector de la gestió de recursos hídrics
- Objectiu: *“economic and social welfare in an equitable manner without compromising the sustainability of vital ecosystems”*
- S'entén com un procés participatiu amb la implicació de diferents sectors i nivells de govern



* Global Water Partnership

Water Energy Food nexus

- Origen: **Background Paper 2011 Bonn Conference** (Hoff). Acte preparatori de la Conferència de les Nacions Unides sobre Desenvolupament Sostenible “Rio2012”
- Concepte: Els **sectors** de l’aigua, l’energia i l’agricultura es troben interconnectats. Factors com el canvi climàtic o el creixement poblacional n’incrementen la demanda i si no se’n coordina la gestió, tendiran a competir entre ells.
- Variacions: A vegades s’hi afegeixen els ecosistemes, el canvi climàtic, el sòl...



- Objectiu:
Seguretat hídrica, seguretat energètica i seguretat alimentària, al mateix temps que la sostenibilitat ambiental, mitjançant una gestió integrada d'aquests tres àmbits
- Com?
 - ✓ Governança, institucions i polítiques més coherents
 - Trans-sectorial
 - Trans-governamental
 - Trans-fronterer
 - ✓ Generació de sinèrgies entre sectors
 - ✓ Reducció d'usos competitius dels recursos
 - ✓ Participació dels actors implicats en l'avaluació del Nexus i en la gestió

Encaix amb el dret internacional de l'aigua

Cal fer-se les següents preguntes:

- Els instruments de dret internacional de l'aigua recomanen l'aplicació de models de gestió integrada de recursos?
- Els instruments de dret internacional de l'aigua permeten l'aplicació de models de gestió integrada de recursos?

Encaix amb el dret internacional de l'aigua

- Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals (Nova York 1997)
- Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers (Helsinki 1992)

Com seria un tractat internacional que integrés la perspectiva del Water-Energy-Food nexus?

Àmbit d'aplicació ampli

- Inclusió de tot el cicle de l'aigua

Principi de sostenibilitat dels usos

- Que no es limiti al repartiment de recursos

Participació

- Implicació diferents nivells de gestió (local, regional i nacional), així com de la societat civil

Cooperació trans-sectorial

- Prohibició de jerarquia entre usos del curs d'aigua
- Obligació de realitzar estudis d'impacte ambiental
- Obligació de compartir informació en els àmbits inclosos en el Nexus
- Obligació de notificar mesures que puguin afectar altres sectors
- Obligació de coordinació amb altres sectors
- Obligació de monitoritzar l'estat del curs d'aigua i de revisar les mesures aplicades de forma regular i conjunta

<p>Perspectiva nexus</p>	<p>Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals</p>	<p>Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers</p>
<p>Àmbit d'aplicació ampli (Inclusió de tot el cicle de l'aigua)</p>	<p>Inclou tot el sistema d'aigües, junt amb els aqüífers, amb una definició prou àmplia per a incloure la conca hidrogràfica (article 2.a)</p>	<p>Inclou només el curs d'aigua estrictament, junt amb els aqüífers (article 1.1.)</p>
<p>Principi de sostenibilitat dels usos (que no es limiti al repartiment de recursos)</p>	<p>Principi d'ús equitatiu i raonable dels recursos hídrics. Inclou la referència explícita a la sostenibilitat dels usos (article 5.1)</p> <p>En la determinació d'ús equitatiu i raonable cal tenir en compte (entre d'altres):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Factors climàtics, ecològics i altres factors naturals (article 6.1.a) - L'existència d'alternatives, de valor comparable, respecte de l'ús actual o previst (article 6.1.g) <p>Obligació de prevenir, reduir i controlar la contaminació dels cursos d'aigua transfronterers (article 21)</p>	<p>Regeix el principi de no comprometre la capacitat de les futures generacions de satisfer les seves necessitats (article 2.5.c)</p> <p>Obligació de les parts de (article 2.2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prevenir, controlar i reduir la pol·lució • Gestió ecològica dirigida a la conservació dels recursos hídrics i el medi ambient • Principi d'ús equitatiu i sostenible • Conservació i restauració dels ecosistemes <p>Obligació de fer una gestió sostenible de l'aigua per a evitar impactes transfronterers (article 3.1.i)</p>

Perspectiva Nexus	Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals	Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers
Participació		
Implicació diferents nivells de gestió (local, regional i nacional), així com de la societat civil	No preveu la participació de cap actor a banda dels Estats part en els acords sobre usos del curs d'aigua i la seva protecció.	Obligació de les parts de fer pública la informació relativa a: a) objectius qualitat de l'aigua; b) permisos concedits i criteris de concessió c) resultats dels controls de qualitat de l'aigua i compliment dels objectius de qualitat
Cooperació trans-sectorial		
Obligació general de cooperar	Inclou la obligació de cooperar entre Estats tant per a l'ús com en la protecció del curs d'aigua (article 5.2 i 8)	Parts obligades a cooperar a través d'acords bilaterals i multilaterals per tal de desenvolupar "polítiques harmonitzades" (article 2.6)
Prohibició de jerarquia entre usos del curs d'aigua	No estableix jerarquia. Només una especial consideració a la satisfacció de necessitats humanes vitals (article 10)	

Perspectiva Nexus	Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals	Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers
Obligació de realitzar estudis d'impacte ambiental i/o altres		Amb caràcter general estableix la obligació de realitzar estudis d'impacte ambiental per tal de prevenir, controlar impactes transfronterers, així com altres formes d'anàlisi (article 3.1.h)
Obligació de coordinació amb altres sectors	<p>La obligació general de cooperació es limita a la cooperació entre els Estats (article 8.1)</p> <p>Obligació de cooperar en la protecció dels ecosistemes (article 20)</p>	<p>Definició àmplia de “impacte transfronterer”, però especifica flora, fauna, aigua, sòl i paisatge entre d'altres (article 1.2)</p> <p>Possibilitat d'incloure elements no inclosos en aquest tractat en els acords bilaterals o multilaterals signats per tal de donar-li compliment (article 9.1)</p>
Incentivi la millora de la coherència entre institucions i polítiques	L'establiment de mecanismes conjunts és una opció (article 8.2 i 24.1)	<p>Obligació de les parts d'elaborar polítiques armonitzades, plans i estratègies per a la prevenció, control i reducció d'impactes transfronterers i la protecció ambiental de les aigües transfrontereres (article 2.6)</p> <p>Obligació de crear organismes conjunts (article 9.2)</p> <p>Obligació de que organitzacions conjuntes de les parts les competències de les quals coincideixin en la conca hidrogràfica compartida coordinin les seves activitats per tal d'evitar impactes transfronterers (article 9.5)</p>

Perspectiva Nexus	Convenció de les NNUU sobre el dret dels usos diferents a la navegació dels cursos d'aigua internacionals	Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers
Obligació de compartir informació en els sectors del Nexus	<p>Hi ha una obligació general de compartir informació sobre l'estat del curs d'aigua, però no sobre els usos (article 9)</p> <p>Estableix la obligació d'informar i consultar sobre les mesures projectades que puguin afectar el curs d'aigua. No especifica què s'entén per afectació (article 11 i 12)</p> <p>No obligació de compartir dades sensibles per a la seguretat nacional (article 31)</p>	<p>Obligació de general de compartir informació el més aviat possible en els àmbits compresos en el tractat (article 6)</p> <p>Les institucions conjuntes creades en base a aquest tractat han d'elaborar dades i informació sobre el curs d'aigua i els seus usos presents i previstos (article 9.2)</p> <p>Obligació de compartir informació en els àmbits de (article 13):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Condicions ambientals • Tecnologia utilitzada • Dades sobre emissions • Mesures dutes a terme
Obligació de monitoritzar l'estat del curs d'aigua i de revisar les mesures aplicades de forma regular i conjunta		Estableix la obligació de fer-ho de forma regular, si bé els intervals els condiciona a l'acord entre les parts (articles 11 i 13)

Aplicació en el marc de la **Convenció de la CEPE sobre la protecció i ús dels cursos d'aigua i llacs transfronterers**

Reunió de les Parts de 2012:

- Avaluació del Water-Energy-Food-Ecosystems Nexus en 10 conques hidrogràfiques transfrontereres durant el període 2013-2015
- Creació d'un Grup de Treball específic per al WEF E Nexus
- Objectiu: entendre millor les interaccions entre aquests quatre sectors per a millorar-ne la coherència, reduir els conflictes i millorar la sostenibilitat
- Procés que inclou la participació d'actors rellevants dels diferents sectors implicats, així com dels consumidors d'aigua de la conca hidrogràfica, per a que identifiquin beneficis i entrebancs d'una major integració inter-sectorial

De moment s'han realitzat cinc estudis regionals (més un en preparació):

- Isonzo/Soča (Eslovènia, Itàlia)
- Syr Darya (Kazakhstan, Kirguizistan, Tadjikistan, Uzbekistan)
- Aqüífer del Sahara nord-occidental (Algèria, Tuníssia, Líbia)
- Alazani/Ganykh (Azerbaidjan, Geòrgia)
- Sava (BiH, Croàcia, Sèrbia, Eslovènia, Montenegro)
- *Drina (Albània, BiH, Sèrbia, Kosovo, Macedònia, Montenegro)*

Reflexions finals

- Els tractats internacionals universals en matèria d'aigua no expliciten la obligació de dur a terme una gestió integrada
- No plantegen entrebancs a la potencial gestió integrada
- En canvi podem afirmar que fan recomanable la gestió integrada de recursos per tal d'assolir els seus objectius

Moltes gràcies!

polpallas@ub.edu